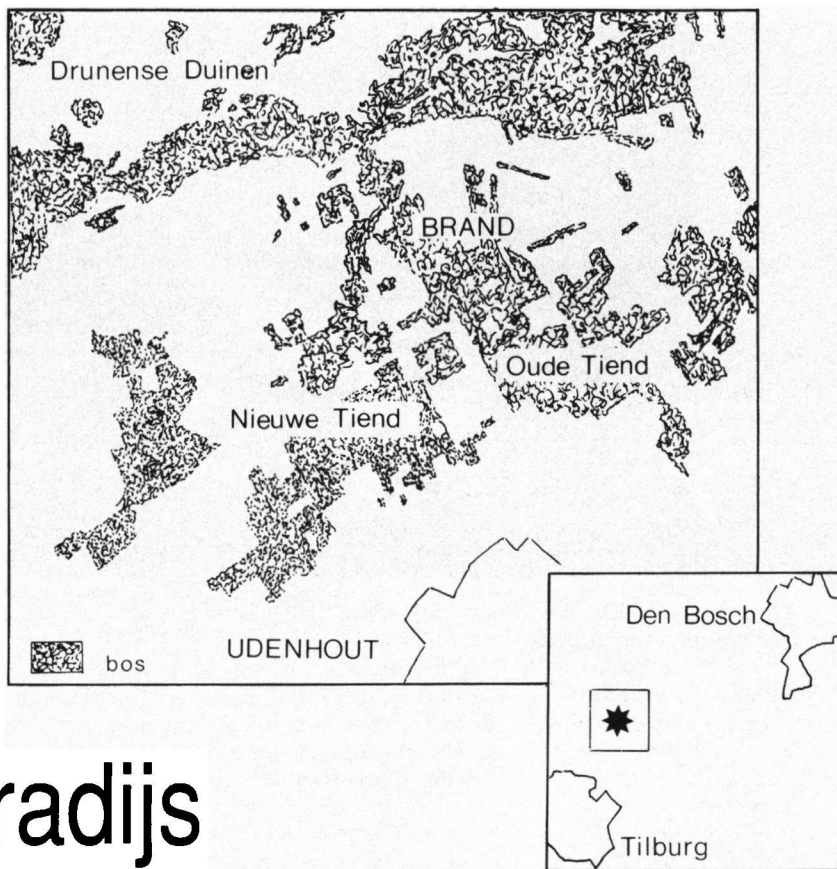

tekst:
Harold van de Oetelaar

Tussen Tilburg en Den Bosch ligt het natuurgebied de Brand, een van de laatste voorbeelden van een typisch Brabants broeklandschap. Het gebied bestaat uit vochtige bossen, graslanden en rietlanden en is bijzonder rijk aan vlinders. Veel zeldzame soorten worden er jaarlijks gezien.

De Brand, een vlinderparadijs

Vele uren breng ik in het vrije veld door en ga daar op jacht met camera en statief. De meeste keren is het reisdoel 'De Brand', een natuurgebied schitterend gelegen in het Brabantse en wat vele vlinderliefhebbers met mij eens zullen zijn een van de mooiste vlinderstekjes van Nederland.

Reeds rond 1379 was al sprake van de naam 'De Brant'. Deze naam stamt af

van het woord Eerdbrant, wat 'veld waar turf wordt gestoken' betekent. Turf was in de middeleeuwen een belangrijke brandstof.

Zo'n 11.000 jaar geleden was 'De Brand' een groot en waterrijk gebied. Door zeer uitbundige plantengroei ontstond veen dat rond de 13e en de 14e eeuw op grote schaal als turf gestoken werd. Ook werden toen vele bospercelen ontgonnen

foto: Harold van de Oetelaar

Impressie van de Brand: vochtige bossen, ruigten en brede sloten.

De prachtige Kleine ijsvogelvlinder komt vooral voor in vochtige, open bossen met Kamperfoelie.

wat nu nog duidelijk in het landschap te zien is.

Midden in 'De Brand' kom je de streeknamen Oude en nieuwe Tiend tegen. Deze namen zijn afkomstig van de vroegere belasting der tienden. Er moest een tiende deel van de opbrengst van het veen afgedragen worden. Ten zuiden van boerderij 'De Brand' aan de oude Bosse baan ligt nog zo'n stukje veengrond waar momenteel veel riet groeit. Langs dit rietveld stroomt de Zandkantse Leij in zuidoostelijke richting. Hier vinden we een afwisseling van moerasvegetaties, broekbos en opgaand bos met daartussen natte graslandjes. In het voorjaar ziet het grasveld lila van de bloeiende Pinksterbloemen en vliegen er veel Oranjetipjes en Klein geaderde witjes rond. Ook de Kleine vos en de Gehakkelde aurelia vertoeven er graag.

Lege poppen in de schors

Voorbij het kleine sluisje mondt de Zandkantse Leij uit in de Zandleij. Aan de overkant van het bruggetje bevindt zich aan de linkerkant een laan met populieren. Verschillende keren liep ik hier zonder iets bijzonders te vinden. Tot ik op een keer aan de voet van een populiereboom lege poppen half uit de schors zag steken. Wespvlinders? De vlinders waren echter al weg. Na wat informatie ingewonnen te hebben bleek dat je voor 10 uur moet gaan zoeken om de vlinders te zien, daarna zijn ze vertrokken; de bomen in. Dus een andere morgen eerst naar de populieren gaan kijken en jawel, van een afstandje zag ik ze, parend en wel, Hoornaarvlinders (*Sesia apiformis*). Nou ja, als natuurfotograaf heb je het natuurlijk niet altijd voor het zeggen maar op een gegeven moment leer je kijken.

Zo trok op een zondagmorgen in mei langs de Zandleij een alarm slaand roodborstje mijn aandacht. Meteen ging m'n

blik langs een bosje wilg, even zoeken en tot mijn verbazing vond ik een rups van de Grote weerschijnvlinder. Waarschijnlijk zie je dat maar een enkele keer in 'De Brand' dus die ging meteen op de foto. De rups vertoeft graag op schaduwrijke koele plekken. De vlinder daarentegen houdt van veel zon. Deze snelle vlieger vertoeft graag bij hoge bomen en dan ook nog in de toppen van de bomen. Doorgaans komt hij alleen 's morgens naar beneden om te drinken. Je kunt ze ook wel lokken met een spiegeltje of met sterk ruikende stoffen, zoals een stukje Limburgse kaas die dan van tevoren nog een paar weken in de zon heeft liggen rijpen. Leg het stukje op de grond in de zon en ga op een klapstoeltje er rustig bij zitten. Vanuit de hoogte komt die dan - als je geluk hebt - neergestreken, vliegt er een of twee keer omheen en gaat dan zitten drinken. In de Belgische Ardennen lukt dit meestal wel.

Fraaie rupsen op Kamperfoelie

Langs de noordzijde van de Zandleij liggen verschillende percelen elzenbroekbos met een onderbegroeiing van onder andere Waterviolier, Veenmossen, Gele lis, Wijfjesvaren, Gagel, Kamperfoelie en Zwarte bes. Op deze laatste plant zijn de rupsen van de Witvlakvlinder en de Bonte bessevlinder elk jaar wel te vinden. Bijzonder interessant is natuurlijk de Kamperfoelie, vooral in het voorjaar. Er zitten verschillende spannersoorten op waaronder de Seringenvlinder (*Apeira syringaria*). Deze fraaie spannerrups is echter moeilijk te vinden. In 'De Brand' komen ze gelukkig in redelijke aantallen voor. De beste periode om te gaan zoe-

foto: Harold van de Oetelaar

Parende Hoornaarvlinders. Deze wespvlinder imiteert de Hoornaar en wordt daarom door vogels met rust gelaten.

ken is mei en begin juni. Heb je er een gevonden, wees dan voorzichtig want ze laten zich gemakkelijk van de plant vallen en tussen het blad vind je ze echt niet terug. Op bepaalde plaatsen waar ook de Kamperfoelie groeit kom je met een beetje geluk een rupsje van de Kleine ijsvogelvlinder tegen. In 1992 vlogen er ook een redelijk veel vlinders van deze soort. De populatie is echter niet groot en dus vermoedelijk erg kwetsbaar. Op een zomerdag in juni heb ik minuten-

soort leven van zuring, grassen, maar ook van de distelsoorten die 's winters talrijk aanwezig zijn als rozet op de graslandjes. In augustus kun je de Eekhoornrups vinden (*Stauropus fagi*). Het is wel even schrikken als je toevallig op een Hazelaar kijkt en ineens oog in oog staat met deze spinachtig lijkende rups. Wat is dat nou, is dan je eerste reactie. Van plaatjes uit boeken herken je hem wel. Hij is familie van de Hermelijnavlinders wat wel te zien is aan z'n dreighou-

foto: Harold van de Oetelaar

De Eekhoornrups heft zijn kop en staart op als hij zich bedreigd voelt. Hij lijkt voor ons dan een beetje op een eekhoorn, maar een ander insect zal er een gevaarlijke spin in herkennen.

lang staan kijken bij een bos Valeriaan, waar een 'klein ijsvogeltje' met sierlijke zweefvluchten aan en af vloog, zonnebadend, dan weer op de bloemen ging zitten en daarna weer een rondje vloog op zoek naar soortgenoten.

Te veel vlinders

Inmiddels zitten we midden in 'De Brand'. Tussen de Zandkantse Leij en de Zandleij loopt een bijna kaarsrecht bospad waarlangs veel bloeiende planten staan. In het voorjaar is het Bont dikkopje er te zien. Op mooie zomerdagen is het zo druk van de vlinders dat je niet weet wat je moet fotograferen. Je moet goed opletten dat je niet te enthousiast wordt, een diarolletje van 36 stelt dan niks voor. Koevinkjes komen er veel voor en de Eikepage vliegt vaak onrustig langs het bospad. Ook de Grote beervlinder komt er regelmatig voor. Zelfs overdag vliegt het vrouwtje door het bos. Deze nachtvlinders zijn in staat om het ultrasone geluid van een jagende vleermuis te verstoren en zo aan deze predator te ontsnappen. De rupsen van deze

ding. De lepelvormige staart steekt recht omhoog. Of hij ook vloeistoffen kan wegsprengen heb ik niet uitgeprobeerd, maar bijten doet hij wel! Dus als je een keer in 'De Brand' bent, goed uitkijken op de rijkelijk aanwezige hazelaars. Maar vooral ook letten op vraat aan bladeren en ondertussen opletten waar je loopt. Ineens zou je tot over je enkels weg kunnen zakken, ik weet dit uit ervaring. Het komende vlinderseizoen hoop ik een van jullie tegen te komen in 'De Brand'. Misschien niet alleen vanwege de vlinders maar ook voor de rest van de natuur. Binnenkort breekt het al los met grote percelen bosannemonen, stukjes klaverzuring, en bosviool.